

Actualitate și durabilitate*

„Clasicii nu vor să îmbătrânească” de Amza Săceanu poate fi considerată, din multe puncte de vedere, o apariție programatică, întrucât autorul, deși nu face parte dintre cronicarii teatrali, e profund implicat în mișcarea teatrală contemporană. Această apariție, și nouă și... veche în același timp, este elocventă în ceea ce privește capacitatea autorului de a se orienta în viața teatrului românesc. „Clasicii nu vor să îmbătrânească” este o apariție nouă, întrucât conține în majoritate eseuri inedite, ceea ce demonstrează că Amza Săceanu se numără printre autorii care fac publicistică nu în vederea unei simple culegeri de articole; pentru el, spiritul de sinteză presupune o considerabilă responsabilitate. El scrie, bineînțeles, și „pentru gazetă”, cum se spune de obicei, dar opera propriu-zisă e, în accepțiunea lui, altceva, alcătuiindu-se nu sub imperiul impresiilor active, „fierbinți”, ci prin retragerea lucidă din fenomen, într-o contemplație „rece”. Sint aici, e adevărat, multe dintre ideile pe care cei ce urmăresc publicistica autorului le recunosc repede; sub acest raport, „Clasicii nu vor să îmbătrânească” poate fi considerată și o apariție veche — continuarea organică a unei activități neistovite.

Pe tot cuprinsul acestei instructive apariții, actualitatea și durabilitatea se întâlnesc într-un mod fericit. Amza Săceanu s-a simțit, mai întâi, martor (o spune, chiar el, într-un argument care stă la începutul cărții): „de aici și nevoia de a scrie în primul rând despre ceea ce am văzut, așa cum alții se simt datori să lase mărturie despre ceea ce au citit și au studiat, de-a lungul altor ceasuri de adâncă meditație asupra textelor și documentelor”. Materia lui de studiu e, prin urmare, actualitatea, dar o actualitate întemeiată pe contribuția hotărâtoare a valorilor clasice. Longevitatea acestora și contribuția lor în chip de repere care ordonează substanța culturală națională asigură, s-ar putea spune, **modalitatea revoluționară a tradiției**. Căci, în privința teatrului, acest dialog al tradiției cu actualitatea imediată se manifestă într-un fel atât de acut și de necesar încât fără această dualitate constitutivă însăși insti-

tuția teatrală nu ar putea să înainteze coerent. Fiind în același timp text și spectacol, teatrul e, prin esența lui, tradiție și actualitate.

De aici pornește contribuția lui Amza Săceanu, adică dintr-un punct foarte important al paradoxului teatral, de aici pornește și acțiunea lui, cu totul binevenită, de explorare a lumii teatrului clasic românesc. Căci este vorba, într-adevăr, de o lume, unde au loc și Caragiale și Camil Petrescu, dar și Victor Ion Popa și G. M. Zamfirescu. Pare că fiecare dintre aceștia a fost convocat spre a acoperi un element parțial al unui întreg, de la ideea de teorie a teatrului și pînă la aceea de repertoriu, sau (cum e cazul la G. M. Zamfirescu) la teatrul pentru muncitori.

Să notăm, mai întâi că studiile acestea, care împletesc exegeza operei literare cu aceea a spectacolului contemporan, sînt aprofundate, și cîteva pot să intre chiar în bibliografia obligatorie. Cea mai consistentă parte a volumului semnat de Amza Săceanu este aceea dedicată lui Caragiale. Lecturile sînt mareu aplicate, documentate, ajungînd de regulă la izvor, textul caragialean; puține sînt referințele la exegeza anterioară, ceea ce denotă și scrupulul științific și voința de a lua totul de la capăt. E adevărat că pe tema Caragiale-teoretician s-au spus multe pînă acum, dar Amza Săceanu aduce aici un spirit de sistem. Studiind ideile lui Caragiale despre teatru ca artă de sine stătătoare, despre repertoriu și public, despre creatorul de pe scenă, Amza Săceanu întreprinde o operațiune metodică de valorizare pe datele intrinseci ale operei.

În privința lui Camil Petrescu, autorul face disocieri între teatrul de idei și teatrul așa-zis tradițional, pledează pentru un teatru integral și în general se ocupă atent de spectacolul camilpetrescian. Două „redimensionări”, ca să le spunem așa, tratează despre teatrul lui V. I. Popa și, respectiv, G. M. Zamfirescu. Dar marele merit al acestei cărți — pe lângă indiscutabilele calități în domeniul analizei și al discernămintului în privința tradiției teatrale românești — trebuie socotit acela că întreprinde un studiu viu al actualității literaturii clasice. A îmbina viața operei literare clasice cu viața ei în spectacol este o contribuție intelectuală cu totul prețioasă. Din acest punct de vedere, o discuție asupra cărții lui Amza Săceanu, care e și o apariție creatoare de problematică, trebuie, desigur, continuată.

Mariana BRĂESCU

*) Amza Săceanu, „Clasicii nu vor să îmbătrânească”, Editura „Eminescu”, 1984.